

JOANNA AFEK
DOROTA KRUPA
DAMIAN WALCZAK

OPIEKA NAD OSOBAMI STARSZYMI W CHINACH W KONTEKŚCIE SOLIDARNOŚCI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ

CARING FOR OLDER PEOPLE IN CHINA
IN THE CONTEXT OF THE INTERGENERATIONAL SOLIDARITY

A b s t r a c t. The aim of the paper is to show the problem of the responsibility for caring for the older people in China in the context of the cultural aspects of intergenerational solidarity. The high proportion of people aged 65 and over in the population of China has made the government and Chinese society face the challenges of coping with the problems of the ageing population. These problems are also associated with the wider care for older people, which in China has a strong cultural background expressed even in “the virtue of filial piety.” Addressing these problems or mitigating the effects of the lack of sufficiently effective solutions, involves the supporting of intergenerational solidarity.

Dr JOANNA AFEK – Katedra Sinologii w Instytucie Filologii Klasycznej na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: afekjoanna@kul.lublin.pl

Dr DOROTA KRUPA – Katedra Zarządzania Finansami na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; adres do korespondencji: ul. Gagarina 13a, 87-100 Toruń; e-mail: dkrupa@umk.pl

Dr DAMIAN WALCZAK – Katedra Zarządzania Finansami na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; adres do korespondencji: ul. Gagarina 13a, 87-100 Toruń; e-mail: dwalczak@umk.pl

WPROWADZENIE

Tempo starzenia się społeczeństwa chińskiego oraz związany z tym wzrost udziału osób w wieku 65 lat i powyżej w populacji Chin, który według szacunków¹ ma w 2050 r. przekroczyć 27%, jest od kilku dekad szeroko komentowanym i omawianym zagadnieniem. Wprowadzona w Chińskiej Republice Ludowej w 1978 r., a uchwalona w 1980 r.² polityka planowania urodzeń (计划生育政策), na Zachodzie znana jako polityka jednego dziecka, przyczyniła się w znacznej mierze do zmniejszenia przyrostu naturalnego. Po śmierci Mao Zedonga w 1976 r. nowy rząd chciał stworzyć fundament swojej politycznej legitymizacji, przyjmując za miarę swojego sukcesu podnoszenie poziomu życia ludności, której miernikiem miał być wzrost PKB per capita. Konsekwencje najbardziej restrykcyjnej na świecie polityki planowania urodzeń sprawiły, że Chiny są obecnie w szczególnej sytuacji wśród innych państw azjatyckich³.

Przed rządem i społeczeństwem chińskim stoi wyzwanie sprostania problemom starzejącego się społeczeństwa, które związane są nie tylko ze znalezieniem sposobu na sfinansowanie zachodzących zmian, wypracowaniem rozwiązań dotyczących stworzenia odpowiednich ram ubezpieczeń społecznych z tytułu emerytur, ochrony zdrowia, polityki rynku pracy czy walką z wykluczeniem społecznym osób starszych. Problemy te związane są również z szeroko rozumianą opieką nad osobami starszymi, która w Chinach ma silne podłoże kulturowe, wyrażające się chociażby w „cnocie synowskiej nabożności”. Rozwiązanie wspomnianych problemów bądź złagodzenie skutków braku wystarczająco skutecznych rozwiązań wiąże się ze wspieraniem solidarności międzypokoleniowej.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie problemu odpowiedzialności za opiekę nad osobami starszymi w Chinach w kontekście kulturowych przejawów solidarności międzypokoleniowej. Odpowiedzialność spoczywająca na najmłodszych pokoleniach widoczna jest w szczególności w fenomenie 4-2-1.

---

¹ *World Population Prospects: The 2015 Revision*. Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, <http://esa.un.org/unpp> [dostęp: 16.04.2014].

² Zmiany przyjęte w 2013 r. dopuszczają posiadanie przez rodzinę drugiego dziecka, o ile jedno z rodziców jest jedynakiem – zob. http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-12/28/c_133002754.htm [dostęp: 16.04.2014].

³ WANG FENG, YONG CAI, BAOCHANGGU, „Population, Policy, and Politics: How Will History Judge China’s One-Child Policy?”, *Population and Development Review* (Supplement) 38 (2012): 115-129.

IDEA SOLIDARNOŚCI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ
A DBAŁOŚĆ O OSOBY STARSZE

Samo pojęcie solidarności jako wspólnoty interesów w definicji chociażby P. Sztompki rozumiane jest m.in. jako „gotowość do współpracy, poparcia i niesienia pomocy wobec osób, które obejmujemy kategorią ‘my’ [...]”⁴. Odniesienie takiej postaci definicji solidarności widoczne jest w definiowaniu pojęcia solidarności międzypokoleniowej przez P. Szukalskiego jako „poczucia wzajemnej odpowiedzialności wobec osób przynależących do innych generacji”⁵. Autor ten zauważa, że solidarność międzypokoleniowa oznacza uwzględnienie w podejmowanych obecnie decyzjach skutków naszych działań dla pokoleń przyszłych w taki sposób, aby nie ograniczać znacząco możliwości ich rozwoju. Ten sposób rozumienia solidarności międzypokoleniowej ukazuje jej bliskość idei zrównoważonego rozwoju⁶.

Należy zauważyć, że istnieje szereg badań wskazujących na różnice w postrzeganiu w zaangażowanie poszczególnych pokoleń w jakość relacji oraz solidarność międzypokoleniową. G. Trommsdorff i B. Schwarz stwierdzili, że to rodzice wykazują większy poziom zainteresowania zachowaniem pozytywnych relacji w rodzinie, zapewnienia ciągłości rodzinnych wartości niż dzieci⁷. Według badań V. Bengtsona i J. Kuypersa to właśnie rodzice wyrażają wyższy poziom bliskości w relacji ze swoimi dziećmi niż dzieci z rodzicami⁸. Także praca L. Richardsa, V. Bengtsona i R. Millera wskazuje, że solidarność wyrażana przez starsze pokolenia wobec młodych pokoleń jest silniejsza niż w przeciwnym kierunku⁹.

---

⁴ PIOTR SZTOMPKA, *Socjologia. Analiza społeczeństwa* (Kraków: Znak, 2002), 197.

⁵ PIOTR SZUKALSKI, „Czym jest solidarność międzypokoleniowa?”, w: *Jakość życia seniorów w XXI wieku z perspektywy polityki społecznej*, red. DOROTA KALUŻA, PIOTR SZUKALSKI (Łódź: Uniwersytet Łódzki, 2010), 74–91.

⁶ Szerzej o związku solidarności z rozwojem zrównoważonym w: STANISŁAW ADAMIAK, DAMIAN WALCZAK, „Catholic Social Teaching, Sustainable Development and Social Solidarity in the Context of Social Security”, *Copernican Journal of Finance & Accounting* 3 (2014), 1: 6.

⁷ GISELA TROMMSDORFF, BEATE SCHWARZ, „The Intergenerational Stake Hypothesis’ in Indonesia and Germany: Adult Daughters’ and Their Mothers’ Perception of Their Relationship”, *Current Sociology* 4 (2007), 55: 599–620.

⁸ VERN L. BENGTSON, JOSEPH A. KUYPERS, „Generational Difference and the Developmental Stake”, *Aging and Human Development* 4 (1971), 2: 249–260.

⁹ LESLIE N. RICHARDS, VERN L. BENGTSON, RICHARD B. MILLER, „The ‘Generation in the Middle’: Longitudinal Trends in the Perception of Adults’ Intergenerational Relationships”, w: *Family Systems and Life-span Development*, red. KURT KREPPNER, RICHARD M. LERNER (Hillsdale, N.J.: Erlbaum, 1989), 341–366. Za: QI WANG. *Intergenerational Solidarity and Its Effects on Life*

Kontynuując zagadnienie różnic między pokoleniami, należy podkreślić, że sam termin „pokolenie” w kontekście solidarności międzypokoleniowej może mieć różne znaczenia. P. Szukalski rozróżnia trzy jego znaczenia:¹⁰ antropologiczne, ekonomiczno-demograficzne oraz w rozumieniu polityki społecznej. W znaczeniu antropologicznym, odnoszącym się do życia rodzinnego, pokolenie oznacza ogół spokrewnionych osób posiadających wspólnego przodka. Odwołując się do publikacji R. Katza i A. Lowensteina¹¹, P. Szukalski odnosi termin solidarności międzypokoleniowej w aspekcie badań nad rodziną do sześciu elementów, opisujących emocjonalną spójność, kontakty, odległość geograficzną, nawyki wspierania, zobowiązania wewnątrzrodzinne oraz umiejętności i chęć porozumienia się. W znaczeniu demograficzno-ekonomicznym pokolenie określa się jako grupę osób urodzonych w tym samym okresie. Z kolei solidarność międzypokoleniowa w rozumieniu ekonomicznym odnosi się do równego, w przybliżeniu, traktowania kolejnych generacji wyrażającego się w zabezpieczaniu praw emerytalnych przyszłych świadczeniobiorców w taki sposób, aby były ekwiwalentne w porównaniu ze świadczeniami obecnych emerytów oraz do uzyskania w każdej kolejnej generacji ekwiwalentnego wkładu do wspólnego, dzielonego między wszystkich funduszu (rachunkowość generacyjna). Trzecie znaczenie terminu „pokolenie”, charakterystyczne dla polityki społecznej umożliwia wyodrębnienie docelowych grup tej polityki. Solidarność międzypokoleniowa w perspektywie polityki społecznej jest zbiorem działań podejmowanych w celu zapewnienia, że poszczególne generacje w długim okresie będą wspierać się nawzajem w duchu spokoju społecznego¹².

Generalnie można stwierdzić, że solidarność międzypokoleniowa może być rozpatrywana jako proces w czasie, ściśle związany z zastępowalnością pokoleń, w tym m.in. z odpowiedzialnością poszczególnych pokoleń za sytuację czy dbałość o osoby starsze. Sposób dbania o osoby starsze w różnych regionach świata historycznie był i jest odmienny, co ma różne podstawy: religijne, kulturowe, społeczne, prawne czy też ekonomiczne.

Satisfaction among Chinese elders. Thesis, Georgia: Georgia State University 2011. http://scholarworks.gsu.edu/gerontology_theses/23 [dostęp: 16.04.2014].

¹⁰ SZUKALSKI, „Czym jest solidarność międzypokoleniowa?”.

¹¹ RUTH KATZ, ARIELA LOWENSTEIN, „Theoretical Perspectives on Intergenerational Solidarity, Conflict and Ambivalence”, w: *Ageing and Intergenerational Relations. Family Reciprocity from a Global Perspective*, red. MISA IZUSHARA (Bristol: Policy Press, 2010), 29–56.

¹² SZUKALSKI, *Czym jest solidarność międzypokoleniowa?*, 83.

W traktacie z Lizbony, zmieniającym Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzonym w Lizbonie 13 grudnia 2007 r.¹³, w art. 2 Unia Europejska wskazuje, że „zwalcza wyłączenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka”.

Koran w surze 17 (23-24) wskazuje, że troska o rodziców to obowiązek każdego muzułmanina: „I postanowił twój Pan, abyście nie czcili nikogo innego, jak tylko Jego; i dla rodziców – dobroć! A jeśli jedno z nich lub oboje osiągną przy tobie starość, to nie mów im: ‘precz!’ i nie popychaj ich, lecz mów do nich słowami pełnymi szacunku! Pochylaj ku nim skrzydło łagodności, przez miłosierdzie i mów: ‘Panie mój, bądź dla nich miłosierny, tak jak oni byli, wychowując mnie, kiedy byłem mały’”.

Żydzi natomiast, jak i chrześcijanie odwołują się do słów: „Szanuj swego ojca i swą matkę” (Tora – Szemot 20,12; Stary Testament – Księga Wyjścia 20,12). Niewątpliwie obie religie – judaizm i chrześcijaństwo – wielokrotnie odwoływały się do obowiązku troski o rodziców, osoby starsze, i zawsze wspominały o konieczności zapewnienia im odpowiedniej opieki. Podsumował to papież Jan Paweł II¹⁴: „Istnieją kultury przejawiające szczególną cześć i wielką miłość dla osób starszych. Człowiek stary nie bywa tam nigdy wyłączony z rodziny czy traktowany jako nieużyteczny ciężar; pozostaje w rodzinie i chociaż zobowiązany do szanowania autonomii nowej rodziny, nadal bierze czynny i odpowiedzialny udział w jej życiu, a nade wszystko wypełnia cenne posłannictwo świadka przeszłości i inspiratora mądrości dla młodych i dla przyszłości”. Istnieją też niestety kultury, które – zwłaszcza w następstwie nieuporządkowanego rozwoju przemysłowego i urbanistycznego – doprowadziły, i proces ten jest kontynuowany, do niedopuszczalnego zepchnięcia starszych na margines życia, co jest dla nich źródłem wielkiego cierpienia, a równocześnie duchowego zubożenia wielu rodzin.

Działalność duszpasterska Kościoła winna pobudzić wszystkich do odkrycia i docenienia zadania osób starszych we wspólnocie świeckiej i kościelnej, a zwłaszcza w rodzinie. Jak stwierdził papież Franciszek: „To w niej (rodzinie) «zaopiekowanie się» (starszymi) staje się fundamentem

---

¹³ *Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r.*, Dz. U. 2009 nr 203 poz. 1569.

¹⁴ *Adhortacja apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym „Familiaris consortio” do biskupów kapłanów i wiernych całego Kościoła katolickiego*, nr 27.

egzystencji ludzkiej i postawą moralną, którą należy upowszechniać poprzez wartości zaangażowania i solidarności”¹⁵.

Buddyści uważają, że każdą chwilę życia należy traktować jako wyjątkową i cenną, co nakazuje im wykorzystywać je jak najlepiej i najpełniej, a jednocześnie pozwala akceptować możliwość śmierci mogącej pojawić się w każdym z tych momentów¹⁶.

W Japonii „obowiązywała zasada primogenitury — najstarszy syn dziedziczył cały majątek, jak również przejmował odpowiedzialność za opiekę nad swoimi rodzicami. Bezpośrednią opieką nad nimi miała z kolei zajmować się jego żona”. System ten był związany z wielopokoleniowością gospodarstw domowych w Japonii. Zmiany społeczno-kulturowe oraz zniesienie w prawie zasady primogenitury po II wojnie światowej spowodowały konieczność systemowego rozwiązania problemu opieki nad starszymi, np. poprzez Ubezpieczenie Opieki Długoterminowej¹⁷.

W Wietnamie dzieci są zobowiązane, zgodnie z buddyzmem i konfucjanizmem, do opieki nad rodzicami w zamian za wychowanie. Rodziny są przeważnie wielopokoleniowe i – podobnie jak w wielu innych azjatyckich państwach – patriarchalne, a zgoda na zewnętrzną pomoc nad rodzicami i dziadkami czasami jest odbierana nawet jako „lost face”¹⁸.

OPIEKA NAD OSOBAMI STARSZYMI W CHINACH

Obowiązek opieki przez dzieci nad sędziwymi rodzicami ma podłoże kulturowo-ekonomiczne. W tradycyjnych Chinach głównym systemem filozoficzno-politycznym był konfucjanizm, który za czasów dynastii Han (206 p.n.e. – 210 n.e.) urósł do rangi nauki oficjalnej¹⁹. Konfucjanizm zdefiniował

---

¹⁵ PAPIEŻ FRANCISZEK, „Najcięższą chorobą, na jaką są narażone osoby starsze, jest opuszczenie”. *Przesłanie z okazji 20-lecia Papieskiej Akademii «Pro Vita»*, 19 II 2014 r.

¹⁶ JACEK PRUSZYŃSKI, „Potrzeby i oczekiwania buddystów w czasie choroby i schyłkowego okresu życia”, *Gerontologia Polska* 1 (2007),15: 40–45; EVA K. MASEL, SOPHIE SCHUR, HERBERT H. WATZKE, „Life is Uncertain. Death is Certain. Buddhism and Palliative Care”, *Journal of Pain and Symptom Management* 44 (2012),2: 308.

¹⁷ BARTOSZ PIELIŃSKI, „Polityka społeczna wobec starzejącego się społeczeństwa – rozwój systemu emerytalnego i systemu Ubezpieczenia Opieki Długoterminowej w Japonii”, *Problemy Polityki Społecznej* 2012,18: 130–138.

¹⁸ C. GOLDMAN, „Vietnamese Cultural Profile”, *Diversicare. West End* 2009: 9–11.

¹⁹ *Encyklopedia mądrości Wschodu. Buddyzm. Hinduizm. Taoizm. Zen*, red. Stephan Schuhmacher, Gert Woerner, tłum. Mieczysław Jerzy Künstler (Warszawa: Warszawski Dom Wydawniczy, 1997), 179.

życie polityczne i społeczne Chin na kolejne dwa tysiąclecia. Podstawą moralności konfucjańskiej była rodzina, wartość dla jednostki najważniejsza²⁰. Zgodnie z filozofią konfucjańską każdy dorosły człowiek powinien wstąpić w związek małżeński i spłodzić dzieci. Ważne, aby byli to synowie, którzy w przeciwieństwie do córek zostawali w domu rodziców. Synowie ze swoją rodziną dbali o starzejących się rodziców, a także troszczyli się o nich po ich śmierci, praktykując kult przodków. Odprawiali uroczyste obrzędy i składali ofiary zmarłym przodkom, co miało zapewnić spokój przebywającym w zaświatach oraz sprowadzić wszelkie łaski i dobrobyt na pozostających na ziemi. Brak męskiego potomstwa uznawany był w takiej sytuacji za największe nieszczęście, ale także za pogwałcenie najważniejszej cnoty – cnoty nabożności synowskiej, zgodnie z powiedzeniem: „Są trzy występki przeciw cnotcie nabożności synowskiej, największym jest brak potomstwa” (不孝有三, 无后为大)²¹. Cnota nabożności synowskiej wyrażała się również w bezwzględnym posłuszeństwie i poświęceniu wobec rodziców. Syn był z jednej strony kontynuatorem tradycji, z drugiej zaś gwarantował zabezpieczenie finansowe na starość. Z tego względu posiadanie rodziny i męskich potomków było tak ważne w tradycyjnych Chinach i jest ważne także obecnie. Zasady te są niejako „wdrukowane” w mentalność Chińczyków, wielu z nich opiekę nad starzejącymi się rodzicami, uważa za swój naturalny obowiązek. I. Attané²² przytacza taką, wcale nieodosobnioną wypowiedź: „Mój ojciec w przyszłym roku będzie miał 60 lat. Moje miejsce jest obecnie obok moich rodziców. Powinienem się nimi zajmować. Dlatego muszę zrezygnować z kariery w Stanach Zjednoczonych Ameryki i znaleźć pracę w Chinach”. W czasach maostowskich próbowano wykorzenić tradycję szanowania osób starszych (zwłaszcza podczas Rewolucji Kulturalnej w latach 1966-1976), jednak po śmierci Mao i odsunięciu od władzy jego popleczników stare praktyki odżyły.

W Chinach współczesnych w związku z bardzo wysokim przyrostem naturalnym, od końca lat 70. XX wieku wprowadzono wspomnianą już tzw. politykę jednego dziecka, która drastycznie ograniczyła liczbę dzieci w rodzinie. Pierwsze pomysły, aby wprowadzić „politykę jednego dziecka” poja-

---

²⁰ HAJIME NAKAMURA, *Systemy myślenia ludów Wschodu. Indie. Chiny. Tybet. Japonia*, tłum. MACIEJ KANERT, WISŁAWA SZKUDLARZYK-BRKIĆ (Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2005), 266.

²¹ LI JING, „China’s Bid to Provide Care System for Elderly Faces Hurdles, Warn Experts”, *South China Morning Post* 4 September 2013 s. 136. <http://www.scmp.com/news/china/article/1302835/chinas-bid-provide-care-system-elderly-faces-hurdles-warn-experts> [dostęp: 16.04.2014].

²² ISABELLE ATTANÉ, *Tam gdzie dzieci są luksusem. Chiny wobec katastrofy demograficznej*, tłum. ANDRZEJ Bilik (Warszawa: Wydawnictwo Studio EMKA 2012), 237.

wiły się wśród chińskich liderów już w 1978 r., a rok później została ona publicznie ogłoszona na łamach „Dziennika Ludowego” i przez agencję Xinhua²³. Nie przyjęła ona formy ustawy czy rozporządzenia, ale była jedynie „zaleceniem”. W ramach tego „zalecenia”, godzącego w prawa człowieka, dokonywano przymusowych aborcji i sterylizacji oraz selektywnej aborcji płodów, przez co powstrzymano (według oficjalnych danych) 400 mln urodzeń²⁴. W dalszej jednak perspektywie „polityka jednego dziecka” zmieniła strukturę demograficzną współczesnych Chin. Doprowadziła do znacznego deficytu kobiet i przyspieszyła procesy starzenia się społeczeństwa chińskiego²⁵. W 2013 r. 61,8% Chińczyków (z 1,39 mld) to ludzie w wieku produkcyjnym, czyli mający od 15 do 59 lat, a jedynie 13,9% to ludzie w wieku emerytalnym, czyli ci, którzy ukończyli 60 rok życia, co daje 4,9 pracujących na 1 emeryta²⁶. W niedalekiej przyszłości ta korzystna sytuacja ulegnie drastycznej zmianie i według prognoz demograficznych w 2050 r. na 1 emeryta będzie przypadało tylko 1,6 pracującego.

Procesy starzenia się społeczeństwa chińskiego są oczywiste dla wszystkich, znajdują one nawet odzwierciedlenie w języku²⁷. W powszechnym użyciu są wyrażenia: „yin se long chao”, które oznacza „siwowłosą falę”, oraz „kong chao”, oznaczające „puste gniazdo” (bądź „samotnych rodziców”), „wiek emerytalny” oraz „emeryturę”. „Puste gniazdo” odnosi się do domów ludzi starszych, którzy żyją samotnie, bez dzieci i/lub wnucząt. Szacuje się, że w Shanghaiu i w prowincji Zhejiang żyje samotnie, bez dzieci pod jednym dachem, 77,9% osób starszych²⁸.

To, co do tej pory było określone tradycją, w ChRL stało się prawem. Zgodnie z konstytucją Chińskiej Republiki Ludowej z 1982 r. (art. 49 pt. „Ochrona małżeństwa i rodziny”): „Rodzice mają obowiązek wychowywać i kształcić swoje dzieci do momentu osiągnięcia przez nie pełnoletności, dorosłe dzieci mają obowiązek wspierać rodziców i im pomagać. Naruszenie wolności małżeństwa jest zabronione, podobnie jak znęcanie się nad ludźmi

---

²³ WANG FENG, YONG CAI, BAOCHANG GU, „Population, Policy and Politics: How will History Judge China’s One-child Policy?”, *Population and Development Review* (Supplement) 38 (2012): 118.

²⁴ Tamże, 120.

²⁵ ATTANÉ, *Tam gdzie dzieci są luksusem*, 234, 242.

²⁶ ROBERT C. POZEN, „Tackling the Chinese Pension System”, *Paulson Policy Memorandum* 2013 (July): 2.

²⁷ YUSHI (BONI) LI, „The Challenges of Aging towards Chinese Society”, *Public Administration and Management: An Interactive Journal* 10 (2003),3: 249.

²⁸ Tamże, 250.

starszymi, kobietami i dziećmi”²⁹. Rząd chiński zdaje sobie jednak sprawę z tendencji demograficznych i już teraz podejmuje szereg kroków, aby zniwelować negatywne konsekwencje starzenia się chińskiego społeczeństwa. Nie może też zrzucić całego ciężaru utrzymania rosnącej liczby emerytów na barki dzieci i rodzin. Świadczy o tym przeprowadzona w grudniu 2012 r. nowelizacja ustawy z 1996 r. „O ochronie praw i interesów osób starszych” (中华人民共和国老年人权益保障法), która weszła w życie 1 lipca 2013 r.³⁰

Znowelizowana ustawa jest znacznie obszerniejsza od pierwotnej i porusza niemalże wszystkie aspekty życia osób starszych, obliguje zarówno instytucje rządowe (wszystkich szczebli), społeczeństwo, jak i rodzinę (osoby wspierające) do zajęcia się problemem ludzi w podeszłym wieku. Cały rozdział drugi poświęcony jest właśnie obowiązkom rodzinnym. „Osoby wspierające starszych” to dzieci lub prawni opiekunowie i ich małżonkowie. Mają oni m.in. zapewniać byt ekonomiczny osób starszych, pokrywać koszty leczenia i opieki pielęgnacyjnej, dbać o odpowiednie warunki mieszkaniowe, pomagać przy uprawie roli, zapewniać spokój emocjonalny, regularnie (często) odwiedzać w przypadku osobnego zamieszkiwania. Z kolei osoby starsze mają prawo ubiegać się o alimenty od członków rodziny unikających swych obowiązków; rodzina nie może uchylać się od obowiązku pomagania osobom starszym poprzez zrzeczenie się praw do dziedziczenia; osoby starsze i ich małżonkowie mają sobie nawzajem pomagać, a także młodszemu rodzeństwu starszemu, jeśli było przez nie wychowane; opiekunowie osób starszych mogą zawrzeć między sobą umowę, co do opieki nad starszymi, której to realizację mogą nadzorować komitety sąsiedzkie i inne organizacje; osoby starsze mają zapewnioną prawem wolność do zawierania małżeństw, rozwodów i ponownych małżeństw, a także do dysponowania swoją własnością.

Zgodnie z ustawą (art. 11) dziewiąty dzień dziewiątego miesiąca księżycowego to Dzień Seniora („dziewięć” w języku chińskim brzmi identycznie jak „stary” – „9” jest symbolem długowieczności). Największe kontrowersje wzbudził jednak art. 17, w którym widnieje następujący zapis: „Jeżeli osoby starsze mieszkają osobno, to powinno się je często odwiedzać lub wysyłać pozdrowienia” (与老年人分开居住的赡养人, 应当经常看望或者问候老年人). Nakaz odwiedzania starszych może być jednak uciążliwy lub niewykonalny dla osób mieszkających bardzo daleko lub za granicą, a sam zapis „często” nie jest

---

²⁹ Pełny tekst konstytucji (w języku angielskim) jest dostępny na stronie internetowej: <http://www.china.org.cn> [dostęp: 14.04.2014].

³⁰ Pełny tekst ustawy (w języku chińskim) jest dostępny na stronie internetowej: <http://china.findlaw.cn/info/hy/shouyangfa/shanyang/smsy/1043880.html> [dostęp: 13.09.2015].

jednoznaczny. Ponadto zapis „odwiedzania lub wysyłania pozdrowień” w żaden sposób nie formułuje konieczności ani formy opieki nad osobami starszymi. Sprawa ta odbiła się głośnym echem w mediach chińsko- i anglojęzycznych³¹.

Zapisy te świadczą o dwóch ważnych aspektach kultury, polityki i ekonomii Chin: po pierwsze, że stara, konfucjańska tradycja szanowania i troszczenia się o starszych przez dzieci przetrwała w prawie niezmienionej formie do XXI wieku; po drugie, że rząd chiński w pewien sposób wykorzystuje tę tradycję we własnym interesie. Według danych z 2010 r. zaprezentowanych w tabeli 1. prawie 36% chińskich emerytów jest utrzymywanych przez rodzinę: w dużych miastach 20,5%, w małych miastach i na wsiach ponad 40%³². Jedynie 23,1% Chińczyków pobiera emeryturę.

Tabela 1. Główne źródła utrzymania osób 60+ w Chinach (w procentach).

	Praca własna	Rodzina	Emerytura	Opieka społeczna	Inne
Chiny	36,7	35,7	23,1	2,4	2,1
Duże miasta	6,9	20,5	68,4	2,1	2,1
Małe miasta	31,7	41,0	21,4	3,1	2,9
Wieś	51,3	40,5	4,1	2,3	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie JUDITH BANISTER, DAVID E. BLOOM, LARRY ROSENBERG, „Population Aging and Economic Growth in China”, *PGDA Working Paper* 2010, No. 53.

Rząd ChRL stara się objąć systemem emerytalnym całe społeczeństwo, obecnie działają cztery podsystemy emerytalne³³. Pierwszy z ich to „System Emerytalny Przedsiębiorstw Miejskich”, który obejmuje pracowników miejskich zatrudnionych w państwowych bądź prywatnych przedsiębiorstwach. Drugi, niedawno utworzony, to „Emerytury Wiejskie” – dobrowolne opodatkowanie pracowników z terenów wiejskich subsydiowane przez lokalny i centralny rząd. Podobny do niego jest system emerytalny, obejmujący bezrobotnych z miast. Czwarty system obejmuje urzędników i pracowników różnorodnych agend rządowych. System emerytalny w Chinach ma wiele

³¹ MENG MENG, KATIE HUNT, *The New Chinese Law: Visit your Parents*, CNN, 3 July 2013. <http://edition.cnn.com/2013/07/02/world/asia/china-elderly-law/> [dostęp: 17.04.2014].

³² JUDITH BANISTER, DAVID E. BLOOM, LARRY ROSENBERG, „Population Aging and Economic Growth in China”, *PGDA Working Paper* 2010, 53: 4.

³³ POZEN, *Tackling the Chinese Pension System*, 1.

wad, przede wszystkim nie obejmuje wszystkich, składki są niskie, a procesy demograficzne niekorzystne (opisane wcześniej procesy starzenia się społeczeństwa chińskiego).

ZEWNETRZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE DLA OSÓB STARSZYCH W CHINACH

Można zauważyć, że z jednej strony polityka jednego dziecka przyczyniła się także do wzrostu oszczędności rodziców, którzy później mogą te oszczędności przeznaczyć na dzieci, a z drugiej strony polityka jednego dziecka obarczyła w większym stopniu dzieci opieką nad rodzicami. Wcześniej opieka ta mogła być współdzielona z rodzeństwem, obecnie ciężar ten spada na jedyne dziecko. Rosnący wiek Chińczyków w połączeniu z polityką planowania urodzeń stworzył problem określany jako fenomen 4-2-1³⁴. Jedno dziecko musi być odpowiedzialne za dwoje rodziców i czworo dziadków. Mówi się także o fenomienie 8-4-2, czyli małżeństwo (w wieku 30 lat) ma pod opieką czworo rodziców (w wieku 55-60 lat) oraz ośmioro dziadków (w wieku 80-85 lat)³⁵. W całych Chinach około 32 mln ludzi starszych wymaga opieki³⁶. Fenomen 4-2-1 czy 8-4-2 ukazuje skalę zaburzenia proporcji między poszczególnymi pokoleniami.

Wraz ze starzeniem się społeczeństwa chińskiego oraz konsekwencjami polityki jednego dziecka, kiedy to sam syn albo córka muszą utrzymać dwoje niepracujących i niepobierających żadnych świadczeń rodziców, będzie rosło zapotrzebowanie na zewnątrz usługi opiekuńcze, tj. domy starców, domy opieki czy też profesjonalne usługi opiekuńcze dla osób starszych w ich domach (tzw. wirtualne domy starców). Zakładanie (również przez inwestorów prywatnych i zagranicznych) i funkcjonowanie tego typu instytucji wspiera rząd chiński³⁷. Premier Li Keqiang na rządowym spotkaniu 16 sierpnia 2013 r. zapowiedział stworzenie do 2020 r. różnorodnego systemu opieki nad osobami starszymi (głównie opieka domowa uzupełniona o domy starców). Dla osób niezdolnych do pracy i pozbawionych wsparcia rodziny państwowa opieka ma być bezpłatna lub bardzo tania. Ze względu

---

³⁴ „China’s Achilles Heel”, *The Economist* 21 April 2012. <http://www.economist.com/node/21553056> [dostęp: 17.04.2014].

³⁵ YUSHI (BONI) LI, „The Challenges of Aging towards Chinese Society”, 251.

³⁶ BIRONG DONG, SHIYING WU, „Nursing Homes in China: Now and the Future”, *IAGG/WHO/SFGG Workshop*, June 4th & 5th, 2010, Toulouse, France.

³⁷ LI JING, *China’s Bid to Provide Care System*.

jednak na silną tradycję konfucjańską, nakazującą troszczenie się o rodziców przez dzieci, domy opieki i domy starców nie cieszą się wielkim zainteresowaniem w Chinach. Według Wu Yushao, dyrektora Chińskiego Centrum Badawczego ds. Starzenia, 90% chińskich staruszków mieszka w swoich domach, gdzie opiekują się nimi członkowie rodziny i/lub wynajęci opiekunowie, 6-7% osób w podeszłym wieku korzysta z lokalnej pomocy, a reszta (czyli jedynie 4-3%) przebywa w domach starców/opieki. Ten stosunek do domów opieki już jednak powoli ulega zmianie zarówno wśród osób starszych, jak i ich dzieci³⁸. Domy starców świadczą usługi o coraz wyższym standardzie, zapewniając nie tylko zakwaterowanie, wyżywienie i opiekę medyczną, ale również wiele rozrywek (np. lekcje kaligrafii, imprezy urodzinowe). W obliczu nieuchronnych zmian demograficznych liczba takich instytucji będzie bardzo szybko rosła.

Według Chińskiego Urzędu Statystycznego w 2011 r. w Chinach istniało łącznie 5616 placówek dla osób starszych na terenach miejskich oraz 32 140 placówek na terenach wiejskich, a te liczby rok później wynosiły odpowiednio 6464 i 32 787³⁹. Tak więc na obszarach miejskich zanotowano 13-procentowy wzrost liczby domów opieki dla osób starszych, na terenach wiejskich wzrost wynosił ok. 1%. Liczba łóżek dla osób starszych i niepełnosprawnych w 2011 r. wynosiła 3,69 mln, w 2012 r. – 4,16 mln, co daje wzrost o 11%⁴⁰. Łącznie daje to około 40 000 placówek, co stanowi niewielką liczbę w porównaniu do potrzeb (wspomniane 32,5 mln osób starszych).

Już w latach dziewięćdziesiątych w Pekinie powstało wiele instytucji oferujących opiekę nad ludźmi starszymi⁴¹. Z uwagi jednak na to, że w 2002 r. były tylko dwa państwowe domy opieki, to naturalnie powstało wiele prywatnych lub gminnych ośrodków dla ludzi starszych. Dzielią się one na: zapewniające opiekę ludziom samodzielnym, współsamodzielnym oraz całkowicie zależnym od innych (wymagających stałej, profesjonalnej opieki). Prywatne domy opieki często zmagają się z problemem słabo wykształconego personelu (który nie radzi sobie np. z pensjonariuszami chorymi na Alzheimera i dlatego nie są oni przyjmowani do wielu placówek). Z drugiej strony dla wielu emerytów koszt pobytu w prywatnym domu opieki jest zbyt wysoki,

---

³⁸ ZHANG YUE, „Chinese Change Perceptions of Nursing Homes”, *China Daily*, 25 March 2014, http://www.chinadaily.com.cn/china/2014-03/25/content_17378068.htm [dostęp: 16.04. 2014].

³⁹ Strona internetowa Chińskiego Urzędu Statystycznego: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2013/indexeh.htm> [dostęp: 11.09.2015].

⁴⁰ Strona internetowa Chińskiego Urzędu Statystycznego: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2013/indexeh.htm> [dostęp: 11.09.2015].

⁴¹ YUSHI (BONI) LI, „The Challenges of Aging towards Chinese Society”, 257.

przewyższa ich pobory, dlatego muszą być wspierani finansowo przez rodzinę, głównie dzieci. Problemem jest również brak sensownego systemu emerytalnego, jakość domów opieki i poziom przygotowania personelu.

W Chengdu, stolicy prowincji Sichuan, w przebadanych 10 (ze 110) domach opieki liczba łóżek wahała się od 20 do 300, 58,7% pensjonariuszy miało ponad 80 lat, a obłożenie w placówkach państwowych i gminnych wynosiło 92,7%, natomiast w placówkach prywatnych od 30% do 70%⁴². Niski wskaźnik obłożenia w prywatnych domach opieki wynika z nadmiernych luksusów i wynikających z tego wysokich opłat. Miesięczny koszt utrzymania w przebadanych domach opieki wynosił od 500 RMB (73\$) do 2248 RMB (328\$)⁴³. W ramach tych opłat zapewnia się: mieszkanie, opiekę, sprząatanie pokoi, pranie, wyżywienie i podstawową opiekę medyczną. Do głównych aktywności pensjonariuszy należy oglądanie telewizji, gra w madzionga i chińskie szachy; aż 90% domów nie prowadzi żadnej rehabilitacji dla swoich pensjonariuszy.

Ze względu na małą liczbę placówek opiekuńczych, a także ze względów kulturowych (niechęć do oddawania rodziców do domów starców oraz niechęć starszyców do opuszczania swoich domów) popularne jest świadczenie usług opiekuńczych dla osób starszych w ich domach. Wspecjalizowany personel zapewnia potrzebującym wyżywienie, sprząatanie oraz pomoc medyczną. Takie usługi nazywane są „wirtualnymi domami starców” (虚拟养老院). W mieście Lanzhou w 2012 r. z usług Wirtualnego Domu Starców Dzielnicy Chengguan korzystało ponad 220 000 osób (od założenia placówki w 2009 r.)⁴⁴. Z tego typu usług są zadowolone przede wszystkim osoby starsze, które nie muszą opuszczać domów i mają zapewnioną opiekę „na telefon”, a także ich dzieci, które nie muszą martwić się o rodziców ani oddawać ich do domów opieki. Powstawanie i rozwój tego typu instytucji powinno być wspierane zarówno przez rząd centralny, jak i lokalny. Podobnie jak inne formy opieki nad ludźmi starszymi, takie jak dzienne domy opieki, zakłady rehabilitacyjne, infolinie oraz pomoc na telefon. Rząd powinien również wspierać kształcenie personelu zajmującego się osobami starszymi – obecnie jest tylko 20 000 takich osób, a potrzeba 10 mln⁴⁵.

---

⁴² BIRONG DONG, SHIYING WU, „Nursing Homes in China”.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ „In-home Nursing Gains Popularity in Aging China”, *China Daily*, 13 April 2014. http://www.chinadaily.com.cn/m/gansu/2014-03/14/content_17348019.htm [dostęp: 11.09.2015].

⁴⁵ BIRONG DONG, SHIYING WU, „Nursing Homes in China”.

ZAKOŃCZENIE

Celem niniejszego artykułu było wskazanie problemu odpowiedzialności za opiekę nad osobami starszymi w Chinach w kontekście kulturowych przejawów solidarności międzypokoleniowej. Brak wystarczająco skutecznych rozwiązań dotyczących konsekwencji rosnącej populacji osób starszych w Chinach wiąże się z koniecznością wspierania solidarności międzypokoleniowej. Solidarność międzypokoleniowa widoczna jest tu szczególnie jako spadek po konfucjanizmie, który definiował życie polityczne i społeczne Chin przez ostatnie dwa tysiąclecia. Można zauważyć, że znaczenie pokolenia w wydaniu solidarności międzypokoleniowej w Chinach ma wymiar głównie antropologiczny, w którym to podstawą jest rodzina jako grupa osób posiadających tego samego przodka. Podobnie podstawą moralności konfucjańskiej była rodzina. Stara, konfucjańska tradycja szanowania i troszczenia się o strasznych przez dzieci przetrwała w prawie niezmienionej formie do XXI wieku i widoczna jest szczególnie w pielęgnowaniu cnoty nabożności synowskiej. Wprawdzie rząd chiński próbuje wspierać solidarność międzypokoleniową, odnosząc się do jej społecznego znaczenia, np. poprzez wspomnianą nowelizację aktów prawnych, widoczne jednak zdaje się być wykorzystywanie tradycji dla celów państwa poprzez zrzucenie odpowiedzialności za opiekę nad osobami starszymi na rodzinę. Rezultat polityki jednego dziecka zaburzył proporcje między pokoleniami, co jest widoczne w szczególności w fenomenie 4-2-1. Skutkiem tej polityki jest brak możliwości podzielenia się opieką nad starszymi rodzicami z rodzeństwem, co przyczynia się do zwiększenia zapotrzebowania na zewnętrzne usługi opiekuńcze. Zwiększenie korzystania z usług zewnętrznych będzie istotną zmianą kulturową współczesnych Chin ze względu na odejście bądź zmianę interpretacji tradycji konfucjańskiej. Tym samym znaczenie pokolenia w solidarności międzypokoleniowej będzie widoczne nie tylko w ujęciu antropologicznym, ale również w wymiarze polityki społecznej.

BIBLIOGRAFIA

- ADAMIAK, STANISŁAW, DAMIAN WALCZAK. „Catholic Social Teaching, Sustainable Development and Social Solidarism in the Context of Social Security”. *Copernican Journal of Finance & Accounting* 3 (2014),1: 6.
- ATTANÉ, ISABELLE. *Tam gdzie dzieci są luksusem. Chiny wobec katastrofy demograficznej*, tłum. Andrzej Bilik. Warszawa: Wydawnictwo Studio EMKA, 2012.

- BANISTER, JUDITH, DAVID E. BLOOM, LARRY ROSENBERG. „Population Aging and Economic Growth in China”. *PGDA Working Paper* 2010, No. 53.
- BENGTSON, VERN L., JOSEPH A. KUYPERS. „Generational Difference and the Developmental Stake”. *Aging and Human Development* 4 (1971), 2: 249-260.
- CROPANZANO, RUSEL, MARIE S. MITCHELL. „Social Exchange Theory: An Interdisciplinary Review”. *Journal of Management* 6 (2005), 31: 874-900.
- DONG BIRONG, WU SHIYING. „Nursing Homes in China: Now and the Future”. *IAGG/WHO/SFGG Workshop* June 4th & 5th, 2010, Toulouse, France.
- DOWD, JAMES J. „Aging as Exchange: A Preface to Theory”. *Journal of Gerontology* 5 (1975), 30: 584-594.
- Encyklopedia mądrości Wschodu. Buddyzm. Hinduizm. Taoizm. Zen*, red. Stephan Schuhmacher, Gert Woerner, tłum. Mieczysław Jerzy Künstler. Warszawa: Warszawski Dom Wydawniczy, 1997.
- GOLDMAN, C. „Vietnamese Cultural Profile”. *Diversicare. West End* 2009: 9-11.
- „In-home Nursing Gains Popularity in Aging China”. *China Daily* 13 April 2014. http://www.chinadaily.com.cn/m/gansu/2014-03/14/content_17348019.htm [dostęp: 11.09.2015].
- KATZ, RUTH, ARIELA LOWENSTEIN. „Theoretical Perspectives on Intergenerational Solidarity, Conflict and Ambivalence”. W: *Ageing and Intergenerational Relations. Family Reciprocity from a Global Perspective*, red. Misa Izushara, 29-56. Bristol: Policy Press 2010.
- LI JING. „China’s Bid to Provide Care System for Elderly Faces Hurdles, Warn Experts”. *South China Morning Post*, 4 September 2013. <http://www.scmp.com/news/china/article/1302835/chinas-bid-provide-care-system-elderly-faces-hurdles-warn-experts> [dostęp: 16.04.2014].
- YUSHI (BONI) LI. „The Challenges of Aging towards Chinese Society”. *Public Administration and Management: An Interactive Journal* 10 (2003),3: 248-268.
- MASEL, EVA K., SOPHIE SCHUR, HERBERT H. WATZKE. „Life is Uncertain. Death is Certain. Buddhism and Palliative Care”. *Journal of Pain and Symptom Management* 44 (2012),2: 308.
- MENG MENG, KATIE HUNT. *The New Chinese Law: Visit your Parents*, CNN, 3 July 2013. <http://edition.cnn.com/2013/07/02/world/asia/china-elderly-law/> [dostęp: 17.04.2014].
- NAKAMURA, HAJIME. *Systemy myślenia ludów Wschodu. Indie. Chiny. Tybet. Japonia*, tłum. MACIEJ KANERT, WISŁAWA SZKUDLARCZYK-BRKIĆ. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2005.
- PIEŁIŃSKI, BARTOSZ. „Polityka społeczna wobec starzejącego się społeczeństwa – rozwój systemu emerytalnego i systemu Ubezpieczenia Opieki Długoterminowej w Japonii”. *Problemy Polityki Społecznej* 2012,18: 130-138.
- POZEN, C.R. „Tackling the Chinese Pension System”. *Paulson Policy Memorandum* 2013, s. 1-17.
- PRUSZYŃSKI, JACEK. „Potrzeby i oczekiwania buddystów w czasie choroby i schyłkowego okresu życia”. *Gerontologia Polska* 1 (2007),15: 40-45.
- RICHARDS, LESLIE N., VERN L. BENGTSON, RICHARD B. MILLER. „The ‘Generation in the Middle’: Longitudinal Trends in the Perception of Adults’ Intergenerational Relationships”. W: *Family Systems and Life-span Development*, red. KURT KREPPNER, RICHARD M. LERNER, 341-366. Hillsdale, N.J.: Erlbaum, 1989.
- SZTOMPKA, PIOTR. *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Kraków: Znak, 2002.
- SZUKALSKI, PIOTR. „Czym jest solidarność międzypokoleniowa?”. W: *Jakość życia seniorów w XXI wieku z perspektywy polityki społecznej*, red. DOROTA KAŁUŻA, PIOTR SZUKALSKI, 74-91. Łódź: Uniwersytet Łódzki 2010.
- Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r.*, Dz.U. 2009 nr 203 poz. 1569.
- TROMMSDORFF, GISELA, BEATE SCHWARZ. „The Intergenerational Stake Hypothesis’ in Indonesia and Germany: Adult Daughters’ and Their Mothers’ Perception of Their Relationship”. *Current Sociology* 4 (2007), 55: 599-620.

- WANG FENG, YONG CAI, BAOCHANG GU. „Population, Policy, and Politics: How Will History Judge China’s One-Child Policy?” *Population and Development Review* (Supplement) 38 (2012): 115–129.
- WANG QI. *Intergenerational Solidarity and Its Effects on Life Satisfaction among Chinese Elders*. Thesis, Georgia: Georgia State University 2011. http://scholarworks.gsu.edu/gerontology_theses/23 [dostęp: 16.04.2014].
- World Population Prospects: The 2015 Revision*. Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat. <http://esa.un.org/unpp> [dostęp: 16.04.2014].
- ZHANG YUE. „Chinese Change Perceptions of Nursing Homes”. *China Daily* 25 March 2014. http://www.chinadaily.com.cn/china/2014-03/25/content_17378068.htm [dostęp: 16.04.2014].

OPIEKA NAD OSOBAMI STARSZYMI W CHINACH W KONTEKŚCIE SOLIDARNOŚCI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ

Streszczenie

Celem artykułu jest wskazanie problemu odpowiedzialności za opiekę nad osobami starszymi w Chinach w kontekście kulturowych aspektów solidarności międzypokoleniowej. Wzrost udziału osób w wieku 65 lat i powyżej w populacji Chin sprawił, że przed rządem i społeczeństwem chińskim stoi wyzwanie sprostania problemom starzejącego się społeczeństwa. Problemy te są związane również z szeroko rozumianą opieką nad osobami starszymi, która w Chinach ma silne podłoże kulturowe, wyrażające się chociażby w „cnocie synowskiej nabożności”. Sprostanie wspomnianym problemom bądź złagodzenie skutków braku wystarczająco skutecznych rozwiązań wiąże się ze wspieraniem solidarności międzypokoleniowej.

Słowa kluczowe: osoby starsze, Chiny, solidarność międzypokoleniowa, cnota synowskiej nabożności.

Key words: older people, China, intergenerational solidarity, virtue of filial piety.